

Római kori beépítettség kutatása az aquincumi polgárváros és a katonaváros közötti szakaszon

(Budapest III. ker., Szőlőkert 1.)

Újabb értékes adatokkal gazdagodtunk ez évi szondázó jellegű feltárásunk során a limesút nyugati oldalán, az aquincumi polgárváros és a katonaváros közötti területre vonatkozóan. Erről a területről a korábbi feltárások során (34. kép) a következő objektumok váltak ismertté: Benedek Elek utcai temető (KABA M. Budapest régiségei 24 (1976) 421.), Kaszás dűlő – Csikós utcai villa (ZSIDI P. Budapest régiségei 27 /1991/ 143–179.), Kaszás dűlő – Raktárréti temető (ZSIDI P. feltárásai 1978–1986, doktori disszertáció kézirat). A területen továbbá több szondázó jellegű feltárás is folyt (PETŐ M. Budapest régiségei 25 (1984) 275–279.; ZSIDI P. Régészeti Füzetek 1977, 20.).

Ez évi feltárásunkat az tette szükségessé, hogy az F1 Vállalat több ezer négyzetméteres telkét, a Szőlőkert utca–Huszti út–Kunigunda utca közötti részen, felparcellázás után ipari célra kívánják hasznosítani. A terület a tőle délkeletre lévő un. Be-

Studies of Roman Period settlement density between the Civil and Military Towns in Aquincum

(Budapest District III,
1 Szőlőkert street)

Survey excavations carried out on the western side of the limes road in 1995 provided new, valuable data concerning the area stretching between the Civil and Military towns of Aquincum. During the course of previous excavations (Figure 34) the following sites came to light in this region: a cemetery at Benedek Elek street (M. KABA, Budapest Régiségei 24 /1976/ 421), a villa in Kaszás dűlő - Csikós street (P. ZSIDI, Budapest Régiségei 27 /1991/ 143-179) and, a cemetery at Kaszás dűlő - Raktárrét (excavations by P. ZSIDI 1978-1986, manuscript of doctoral dissertation). In addition, several survey excavations were carried out in the same area (M. PETŐ Budapest Régiségei 25 /1984/ 275-279; P. ZSIDI Régészeti Füzetek 1977, 20).

Excavations this year were made necessary by the planned industrial utilization of the several thousand square meters lot owned by the F1 Company between Szőlőkert street,

nedek Elek utcai temető közelsége miatt régészeti védelem alatt áll. Miután eddig konkrét lelet a leendő építkezés helyszínéről nem került elő, valamint feltárás sem történt itt, a hasznosításhoz kapcsolódóan, s a beruházást megelőzően szondázó jellegű feltárást kezdtünk. Ennek célja – a római kori temető kiterjedésének megállapításán túl – a terület rétegvizsnyainak rögzítése és az esetleges római kori beépítettség jellegének meghatározása volt.

A feltárás kutatóárok-rendszerrel történt, melyet a jelenlegi beépítettség is figyelembe véve tűztünk ki. A közel 10000 m²-es területen összesen 8 kutatóárkot húztunk, mintegy 400 m hosszúságban, s átlagosan 3-4 m mélységig. Az árkokban tapasztaltak azt mutatták, hogy a telket teljes kiterjedésében, 1 m-től 2 m-es mélységig legújabb kori építési törmelék fedí. A feltöltés az 1960/70-es években – éppen a régészeti védetség életbe lépésével egy időben – került a mélyen fekvő területre, az akkoriban épülő óbudai lakótelepek építési törmelékeként. A feltöltés alatt újkori humuszos, majd a római kori – kerámiával jelzett – szürke, kissé homokos réteg következett, elsősorban a terület keleti és nyugati részén. Itt az altalaj agyagos, míg a középső, magasan fekvő részen homokos volt. A szintadatok alapján a

Huszi street - Kunigunda street. This area is under archaeological protection because of the proximity of the Benedek Elek street cemetery. Since no concrete finds had been known from the designated construction site and no excavations have ever been carried out there, development was preceded by test excavations. In addition to determining the cemetery's extent, this work was aimed at establishing the stratigraphy in the area as well as appraising the character of possible Roman Period settlement.

Excavations were carried out using a system of test trenches which were laid out with special regard to the present day features of the surface. A total of eight trenches were opened in the approximately 10,000 m² area some 400 m in length and attaining depths of 3-4 m. These trenches showed that the entire lot was covered by modern construction rubble down to a depth of 1-2 m. This fill was spread onto this low lying surface during the 1960-1970's at the time of large scale constructions of housing estates in Óbuda. This time also coincided with the archaeological protection of the area. A humus layer was found below this fill. Even further down, gray slightly sandy Roman Period levels could be identified on the basis of sherds, predominantly in the eastern and western corners of the investigated area. The

feltöltés előtti – így a római kori – felszín is eltért a jelenlegitől. A terület középső része magasabban fektült, s az északkeleti részen egy árok, vagy mélyedés helyezkedett el. (Ha egybevetjük az ásatási felmérések és a múlt századi térképek adatait, akkor valószínű, hogy a most szondázott területtől délre húzódott az ún. Rádl-árok, mely keletrebbre találkozott az Aranyárokkal, majd a Dunába ömlött.)

A római korhoz köthető réteget nem minden árokban jelezte leletanyag. Két olyan felület mutatkozott, amely intenzívebb, hosszabban használt, kiterjedtebb települési objektumra utalt.

Az egyik ilyen terület a középső szondasor keleti részén volt. Itt a római kerámiás réteghez köves, sóderos – megújított – járósínt is társult az árok déli és középső részén. Erre a járósíntre – melynek kiterjedését, irányát nem volt módunkban feltárni – omlott rá egy épület észak–déli irányú kettős kőfala. Az omladékban a kövek között talált, többnyire fehér alapon vörös sávos, valamint lila, sárga, zöld színű növényi ornamentikát mutató falfestménytöredékek az épület reprezentatív jellegére utalnak. Az előkerült – elsősorban kerámia – leletek összetétele, az importáru mennyisége is megerősíti ezt a feltételezést.

subsoil had a higher clay content here, while it was sandier in the lot's higher, central portion. On the basis of geodesic measurements, it appears that the original surface (including that of the Roman Period) was different later modern day levelling. The central part of the area lay at a slightly higher altitude, while a ditch or depression was located in the northeastern section. (Comparing the results of our excavation surveys to last century maps it seems likely that the ditch, the so-called Rádl-árok ran south of the studied area. It joined the ditch called Arany-árok more to the east and finally ran into the Danube river).

Layers potentially associated with the Roman Period were not always accompanied by artifactual material. Remains of major settlement features characterized by possibly intensive, long term use could be identified on two surfaces.

One of these habitation areas was discovered on the eastern side of the central series of test trenches. Layers mixed with Roman Period sherds were associated with a walking surface renewed using stones and gravel in the southern and central section of the test trench. Although the extent and direction of this walking surface could not be identified, it was clear that the stone main walls of a building oriented north-south had collapsed on

A másik bőséges leletanyaggal szolgáló felület a terület nyugati szélén húzott árokban volt. Ebben azonban semmiféle objektum, még beásás nyomát sem találtuk. Ez a leleteket tartalmazó réteg itt még az ezen a területen megszokott 2 m-es mélységnél is lejjebb, 2,5-3 m mélységben volt. A réteg alatt lévő agyagos altalajból folyamatosan szivárgott a talajvíz, mely rövid időn belül a római kerámiát tartalmazó réteget is elérte, s az árok veszélyessé vált. Így a megfigyeléseket nagyon rövid időn belül kellett megtennünk.

Két további ponton számolhatunk római kori objektumokkal, s bár régészeti leletanyag nem került elő belőlük, azonban a környező árkokban tett rétegmegfigyelések alapján a római időszakhoz sorolásuk valószínű. Egyik ilyen objektum egy kelet-nyugati irányú, keskeny és sekély mesterséges árok részlete volt a keleti kutatóárok déli részén. A másik objektum egy kb. 60 cm átmérőjű cölöpköteg (?) helye a középső szondasor nyugati részén.

Az előkerült leletanyag a 2-3. század fordulójától a 3. század végéig terjedő időszakra jellemző (35. kép). A markomann háborúk előtti időszak és a 4. század jellegzetes leleteit nem találtuk. Ez a kronológiai kép megegyezik a területen végzett korábbi feltárások és szondázó jel-

it. Fragments of wall paintings found among the rubble are indicative of this building's representative character. The patterns included red stripes on a white base as well as purple, yellow and green plant ornaments. The hypothesis concerning the building's high status are supported by the composition of predominantly pottery finds and the quantities of imported ware recovered from the debris.

The other surface that provided a wealth of finds was found in the trench opened along the area's western edge. However, neither features nor traces of disturbances could be identified here. The layer bearing artifacts was also located at a greater depth (2.5-3 m) than was usual (approximately 2 m) at this site. Ground water continuously oozed from the clay rich sub-soil below this layer. It soon reached the layer containing Roman Period sherds as well, so that the trench became dangerous. Observations, therefore, had to be made in a very short time.

One may reckon with the appearance of Roman Period features at two additional spots. Although no archaeological finds of dating value were recovered from them, they may be classified within the Roman Period, in all likelihood, on the basis of stratigraphic observation. One of these features was the section of a narrow and

35. kép

legű kutatások eredményeivel. A „temetők sávján” kívül eső terület beépítése, „hasznosítása” elsősorban a markomann háborúk utáni időszakra, nagyjából a 3. századra tehető.

Zsidi Paula

shallow artificial ditch oriented east-west in the southern section of the eastern test trench. The other feature is the imprint of a bunch of posts (?) which was approximately 60 cm in diameter and came to light in the western end of the central set of test trenches.

The material recovered is characteristic of the time interval between the turn of the 2nd and 3rd centuries and the end of the 3rd century (Figure 35). No artifacts from the period preceding the Markomannic wars or characteristic of the 4th century were recovered. This chronological picture corresponds to the results of previous excavations and survey data from this area. The surface that fell outside the “cemetery zone” was probably built in and used for settlement purposes following the Markomannic wars, mostly during the 3rd century.

Paula Zsidi